

12 Jordbrukets miljöpåverkan

Jordbruket påverkar miljön på olika sätt. Vissa typer av påverkan upplevs som positiva (t.ex. på kulturlandskapet) medan andra upplevs som negativa eller skadliga. Det negativa är oftast kopplat till användning av olika naturresurser eller olika typer av utsläpp. I kapitel 12 redovisas statistik över kulturlandskapet och miljöeffekter av bekämpningsmedels- och gödselmedelsanvändning samt av jordbrukets användning av energi.

Redovisningen baseras i huvudsak på rapporten Miljöredovisning för svenskt jordbruk 2000, vilken utarbetats av SCB tillsammans med LRF.

Statistik över jordbrukets produktionsmedel – bl.a. viss statistik rörande försäljningen av gödsel- och bekämpningsmedel – redovisas i kapitel 8.

Statistik rörande ekologisk odling och djurhållning, redovisas i kapitel 11.

Sammanfattning

Kulturlandskap och biologisk mångfald

Det öppna, omväxlande odlingslandskapet med skog, betesmark och insprängd åker har formats av jordbruket under århundraden. Odlingslandskapet med dess ängs- och betesmarker, dikesrenar, småvatten och åkerholmar är livsmiljöer för en stor biologisk mångfald. Förändringar inom jordbruket under senare decennier har dock satt spår i landskap och livsmiljöer. Åker och betesmarker har lagts ned. Utvecklingen har fram till 1990-talet också gått mot ett mer enformigt landskap genom att småbiotoper som åkerholmar, dikeskanter och småvatten tagits bort.

Figur 12A visar att den utnyttjade arealen betesmark minskade – framförallt i skogsbygderna – fram till mitten av 1990-talet men att den därefter ökat något. Arealen är dock fortfarande lägre än i slutet av 1980-talet.

För att den biologiska mångfalden i ängs- och hagmarkerna ska kunna bevaras och stärkas krävs att markerna hävdas, dvs. betas eller slås enligt vissa metoder. De särskilda stöd som införts till skötseln av den biologiska mångfalden i slätterängar och betesmarker och

för bevarande av ett öppet odlingslandskap syftar till att markerna får en traditionell hävd som gynnar flora och fauna.

Figur 12B visar att mer än 80 % av de ca 450 000 hektaren utnyttjad betesmark omfattas av miljöstödet.

Tabell 12.1 visar hur miljöstöden arealmässigt är fördelade på olika typer av stöd samt i vilken utsträckning miljömålen för perioden fram till 2000 uppnåts. Det framgår att anslutningen till de miljöstödet som har till syfte att bevara odlingslandskapets biologiska mångfald och kulturmiljövärden generellt är mycket god och att arealmålen för stöd till slätterängar och kulturmiljöer redan har uppnåts.

Anslutningen till de stöd som syftar till att minska växtnäringsförlusterna (våtmarker och småvatten, extensiv vall och skydds-zoner samt fånggrödor) är däremot förhållandevis låg. Bidragande orsaker till detta kan vara högt uppsatta mål samt att ersättningsnivåerna uppfattats som låga av lantbrukarna.

Målet för den ekologiska produktionen år 2000 att 10 % av landets åkerareal skall vara ekologiskt odlad var uppnått redan 1999.

Den tendens till minskad anslutning mellan 1999 och 2000, som kan konstateras för flertalet stöd, beror i huvudsak på att ett antal odlare varje år av olika anledningar lämnar

stöden och att någon nyanslutning, med vissa undantag, inte varit möjlig under 2000. Att jordbrukare lämnat stöden har tidigare dolts av den nyanslutning som samtidigt skett

Växtnäring och markbördighet

Växtnäringsanvändning

Jordbrukets inköp av kväve minskade under 1999 med 13 % jämfört med 1998. Nedgången följdes dock av en uppgång år 2000 med 6 %. Den låga försäljningen 1999 är svår att förklara men torde delvis bero på minskad höstsådd och att EU:s krav på uttagen areal ökat från 5 till 10 % av ersättningberättigad areal, vilket minskat behovet av kväve. Ökningen mellan 1999 och 2000 kan förklaras av ökade arealer höstsådda grödor.

Per hektar utnyttjad areal är förändringarna i försäljningen sedan mitten av 1980-talet endast marginella.

Det statliga miljömålet på en minskad försäljningsnivå av kväve med 20 % från mitten av 1980-talet nåddes inte helt utan uppgick enligt diagrammet till ca 15% (**Figur 12C**).

År 1999 gödslades totalt 75 % av åkerarealen med handelsgödsel och 34 % med stallgödsel. Andelen handelsgödslad areal var störst i de södra delarna av landet och i slättbygdsområdena medan andelen stallgödslad areal var störst i djurtäta områden i Götalands skogs- och mellanbygder samt i norra Sverige. Där var stallgödselandelens ungefär lika stor som handelsgödselandelens (**Tabell 12.2**).

Den totala tillförseln av handels- och stallgödsel till grödor som skördades 1999 uppgick enligt **tabell 12.3** till 204 000 ton kväve i växttillgänglig form, 40 000 ton fosfor och 124 000 ton kalium. Detta är för alla tre näringsämnen en nedgång jämfört med 1997 års undersökning, men för kväve och kalium mindre ökning sedan 1995. Omkring 85 % av det växttillgängliga kvävet tillfördes grödorna genom handelsgödselmedel medan huvuddelen av fosfor- och kaliumgödslingen, ca 55 respektive 70 %, skedde med stallgödsel.

Organiskt avfall från samhället består bl.a. av avloppsslam från reningsverken samt avfall från livsmedelsindustrin, storkök och hus-

håll. Enligt **figur 12D** spreds 1998 runt 56 000 ton torrsbstans av slam på jordbruksmark (inkl. energiskog). En viss minskning i spridningen kan noteras för senare år, främst p.g.a. den debatt som förs om att skadliga ämnen tillförs marken via slam.

Växtnäringsbalanser

I **tabell 12.4** redovisas näringsbalanser för växtodlingen enligt s.k. soil-surface metod. Tillförsel av kväve till åkern sker genom handels-, stall- och betesgödsel (efter ammoniakavgång i stall, lagring och spridning), slam, luftnedfall samt kvävefixering från baljväxter. Bortförseln består av de skördeprodukter som förs bort från fälten. Skillnaden mellan tillförsel och bortförsel utgör överskottet.

Både kväve- och fosforöverskotten i växtodlingen har på riksnivå minskat något mellan 1995 och 1997 och effektiviteten i kväveutnyttjandet ökat. Det minskade överskottet beror dels på att tillförseln sjunkit något, dels på att bortförseln ökat genom att arealen utnyttjad åker stigit. Effektiviteten i näringsutnyttjandet har beräknats som bortförsel med skördeprodukter i procent av total näringsstillförsel.

Kväveläckage

Vattnet som rinner genom marken fungerar som ett lösningsmedel och nitratkväve som är den kväveform som utlakas är vattenlösligt. Därför har man i vår del av världen där det regnar mer än det avdunstar, ett naturligt läckage av kväve. När vi tar marken i anspråk för att producera livsmedel och börjar röra i den med olika redskap, gödsla den m.m. stiger läckaget.

Det övergripande svenska miljö kvalitetsmålet är att ingen övergödning skall ske. Det innebär att en onaturlig ökning av halter av näringsämnen i miljön skall motverkas. Eftersom jordbruket står för knappt hälften av kväveläckaget till vatten från mänsklig verksamhet har jordbrukets andel en central betydelse för hur miljö kvalitetsmålet skall uppnås.

Figur 12E visar på en läkageminskning mellan 1985 och 1997 på ca 25 % i Götaland och Svealand. Denna minskning har både samband med ökad andel vall och minskad spann-

målsodling under perioden (se kapitel 3) men även med bättre kväveutnyttjande, dvs. en större andel av tillförd mängd kväve har tagits upp av grödan. På vägen mot havet stannar en del av läckaget från åkermarken kvar i mark och vattendrag eller försvinner till luften som kväveoxider eller ren kvävgas. Den del som efter denna retention hamnar i havet benämns i figur 12E nettobelastning.

För övergödningen av sjöar och vattendrag i inlandet anses fosfor ha större betydelse än kväve. **Figur 12F** visar bruttobelastningen av fosfor från mänsklig verksamhet till vatten. Det framgår att jordbruket svarar för en dryg tredjedel av den totala belastningen.

Bruttobelastningen av kväve till havet framgår av **figur 12G**. Här betyder jordbruket närmare hälften av den totala belastningen.

Ammoniakavgång

Vid hantering och lagring av stallgödsel liksom vid spridning av både handels- och stallgödsel förloras kväve i form av ammoniak till luften. När djuren går på bete avgår dessutom ammoniak från djurspillningen. Ammoniaknedfallet kan vara både försurande och övergödande. Av total kvävemängd i gödseln utgör ammoniakavgången en ca 30-procentig förlust. Gödsellagring och spridning står för de största förlusterna men även i stallet är förlusterna betydande. Av jordbrukets totala ammoniakavgång kommer huvuddelen från stallgödsel (**Figur 12H**).

Enligt SCB:s beräkningar har ammoniakavgången från jordbruket minskat med ungefär 5 % mellan 1997 och 1999, främst beroende på minskat djurantal men även förbättrad lagrings- och spridningsteknik.

Kadmiumupplagring i åkermark

Kadmium ingår i råfosfat, som används vid tillverkning av fosforgödselmedel. Kadmium finns också i det slam som sprids på åkrarna för att öka avkastningen. En fortsatt upplagring av kadmium i åkermarken utgör dock ett hot mot åkermarkens långsiktiga användning för produktion av livsmedel. Viktiga processer i naturen kan skadas och upplagring av kad-

mium i jordbruksväxterna kan påverka människors hälsa.

Enligt det svenska miljömålet skulle utsläppet av kadmium till naturmiljön minska med 70 % mellan 1985 och 1995. **Figur 12I** visar att den totala tillförseln av kadmium minskat kraftigt sedan 1980-talet, vilket främst beror på sänkta halter i handelsgödseln (se nedan) men även på lägre fosforgödsling och slamanvändning. Den största tillförseln kommer nu från luftnedfallet.

Av **figur 12J** framgår att kadmiumhalterna i fosforgödselmedel halverats sedan 1995. Även halterna i slam, som är ungefär dubbelt så höga som i gödselmedlen, har minskat kraftigt men inte lika mycket som i fosforgödselmedlen.

Kalkningens omfattning framgår att **figur 12K**. Kalkning leder till ökat näringsupptag hos växterna genom höjt pH-värde men också till upplagring av tungmetaller som kadmium i åkermarken.

Bekämpningsmedel

Jordbrukets användning av bekämpningsmedel kan bidra till ökade koncentrationer av oönskade ämnen i luft, mark och vatten. Miljöriskerna med jordbruket bekämpningsmedel är beroende av ett flertal olika faktorer. Preparatens egenskaper, brukarens hantering och miljöbetingelserna på fälten är avgörande. Av den totala bekämpningsmedelsanvändningen svarar jordbruket för ca 20 % medan industrin står för huvuddelen (75 %).

De bekämpningsmedelsrester som påträffas i naturen härstammar oftast från olämplig hantering vid påfyllning och rengöring av sprutan eller från vindavdrift vid spridningen. Vid besprutningen riskerar bekämpningsmedel även att hamna i fältkanter och vattendrag där växt- och djurliv påverkas negativt. Rester av bekämpningsmedel kan även finnas i spannmålsprodukter, frukt och grönsaker.

Det övergripande svenska miljö kvalitetsmålen för bekämpningsmedelsanvändningen inom jordbruket innebär bl.a. följande:

- Användningen uttryckt i mängd aktiv substans skall under perioden 1996–2001

vara högst 25 % av användningen 1981–1985

- Genomsnittligt antal doser per hektar åker skall fram till 2001 minska med 10 % från mitten av 1990-talets nivå.
- Den del av landets odlade areal som behandlas per säsong ska minska med 10 % fram till 2001 jämfört med mitten av 1990-talet.

Den areal som behandlats med bekämpningsmedel minskade i början av 1990-talet för att sedan åter öka något (**Figur 12N**). Nedgången berodde främst på att jordbruksmark togs ur produktion p.g.a. den svenska jordbrukspolitiken. Uppgången berodde bl.a. på att delar av denna areal åter togs i produktion i samband med EU-inträdet. År 1998 var andelen behandlad areal knappt 50 %.

Variationerna i behandlad areal mellan olika delar av landet är stora. De sammanhänger med regionala skillnader i grödfördelning och intensitet. Högst andel behandlad areal har Skåne, Östergötland och mälardalslänen (**Tabell 12.5**).

Betydande skillnader i bekämpningsmedels användningen föreligger också mellan gårdar av olika storlek. Bland jordbruksföretag med mer än 100 hektar åkerareal användes ogräsmedel på närmare 70 % av arealen medan motsvarande andel på gårdar med högst 20 hektar var knappt 20 %.

Huvuddelen av *ogräsmedlen*, nästan två tredjedelar, förbrukas i spannmålsodling som år 2000 omfattade 45 % av åkerarealen. Den största hektardosen (ca 3,1 kg/ha) av ogräsmedel tillförs sockerbetsodlingen. Över 60 % av *insektsmedlen* används i spannmålsgrödorna.

Svampmedelsanvändningen är starkt koncentrerad till spannmåls- och potatisodlingarna, vardera med över 40 % av totalförbrukningen. Risk för angrepp av bladmögel gör att potatisgrödorna tillförs störst hektardoser, ca 3,1 kg/ha (**Tabell 12.6**).

Användningen av bekämpningsmedel i jordbruket kan mätas på olika sätt. I **figur 12L** redovisas beräknat antal försålda doser sedan början av 1990-talet. För varje preparat har den

lämnade kvantitetsuppgiften dividerats med en dos uttryckt i liter eller kg per hektar. Uppgifter om dosens storlek har hämtats från preparatleverantörernas etiketter och informationsblad. Den erhållna kvoten är ett mått på hur många doser den sålda kvantiteten räcker till och därmed också ett mått på hur stor yta som kan besprutas en gång med den sålda mängden.

Det framgår att det helt övervägande antalet försålda doser är avsedda för ogräsbekämpning i stråsäd.

Antalet doser per hektar åker har ökat med 30 % sedan mitten av 1990-talet. Denna utveckling är inte i linje med om en reducering med 10 % fram till 2001 (**Figur 12M**).

Effekter av energianvändning i jordbruket

För att jordbruket skall kunna producera livsmedel och andra produkter krävs insatser av energi. En stor del av energiinsatserna kommer från fossila bränslen som olja, diesel och bensin. Användningen av fossila bränslen måste begränsas, dels för att den tär på lagerresurserna, dels för att förbränningen ger upphov till föroreningar som bidrar till övergödning, försurning och klimatförändringar. Föroreningarna består främst av svaveldioxid, kväveoxider och koldioxid (se Klimatgaser nedan).

Enligt de svenska miljömålen skall utsläppen av svaveldioxid minska med 25 % och utsläppen av kväveoxider med minst 55 % fram till 2010 räknat från 1995 års nivå.

Svaveldioxid

Utsläppen av svaveldioxid från jordbruket bidrar till försurningen av mark och vatten. De direkta utsläppen från jordbruket har minskat kraftigt sedan 1989 och uppgick 1998 till ca 200 ton. Minskningen beror till stor del på övergång till mindre svavelhaltiga bränslen. Efter 1993 har minskningstakten avtagit (**Figur 12O**). Det bör nämnas att om utsläppen från trädgårdsbruket inräknas skulle den totala utsläppsmängden mer än fördubblas.

Kväveoxider

Kväveoxiderna bidrar till övergödning och försurning av mark och vatten. Jordbruket står för 7 % av de totala kväveoxidutsläppen i Sverige. Bl.a. bidrar jordbrukets användning av dieseldriva maskiner och traktorer till näringens förhållandevis höga andel av de totala utsläppen. **Figur 12P** visar att variationerna i utsläppen varit stora under senare år och att stora minskningar av utsläppen krävs för att målet skall kunna nås 2010.

Klimatgaser

Utsläpp av s.k. klimatgaser ökar atmosfärens förmåga att bibehålla värme på jordklotet och som följd härav stiger temperaturen. Jordbruket släpper främst ut tre typer av klimatgaser nämligen koldioxid från åkermark och från förbränning av diesel och olja, metangas från husdjur samt lustgas (dikväveoxid) från åkermark.

Enligt förslag från den svenska klimatkommittén skall utsläppen av växthusgaser i Sverige år 2005 vara oförändrade jämfört med 1990 års nivå. Fram till 2008–2012 skall en tvåprocentig minskning ske för att 2050 vara halverad jämfört med 1990 års nivå.

De totala utsläppen i Sverige av klimatgaser uppgår till 75 milj. ton CO₂-ekvivalenter. Av dessa svarar jordbruket (exklusive CO₂ från mark) för 12 % eller 9 milj. ton. Totalt i landet är koldioxid den mest dominerande (**Figur 12Q**).

Det är viktigt att påpeka att den mest dominerande källan av koldioxid från mulljordar inte omfattas av nuvarande statistik.

Lustgas

Det svenska jordbrukets utsläpp av lustgas, dikväveoxid, uppgår till knappt 5 milj. ton CO₂-ekvivalenter. Detta motsvarar ca 7 % av de totala utsläppen av växthusgaser. En viss minskning i utsläppen inträffade mellan 1998 och 1999 men det har understrukits att statistiken är osäker. Bl.a. bidrar minskad gödselgiva till minskad avgång av lustgas.

Metan

Metan bildas i husdjurens magar samt i gödsel

och i Sverige härrör utsläppen främst från nötkreatur. Metangasavgången har minskat något under senare år. Den uppgår till drygt 3 milj. ton CO₂-ekvivalenter. Det är i dagsläget inte känt hur avgången skall kunna minska ytterligare vid sidan av att minska antalet djur.

Koldioxid

Av Sveriges totala utsläpp av koldioxid från fossila bränslen svarar jordbruket för ca 2 %. Utsläppen från jordbruket uppgick 1998 till drygt 1 milj. ton. Sedan slutet av 1980-talet har utsläppen minskat med ca 10 %. Den största utsläppskällan, odling av mulljordar, beräknas därutöver ge en avgång på i storleksordningen 4 milj. ton koldioxid.

Om statistiken**Kulturlandskap och biologisk mångfald**

Uppgifter om arealen utnyttjad betesmark har under perioden 1995–1999 varje år ingått i lantbruksregistret. Statistiken har avsett företag med mer än 2,1 hektar åker. Omläggningar i systemet för lantbruksregistreringen (se bilaga 1) har medfört att uppgifter om betesmarken fortsättningsvis inte kommer att föreligga varje år.

Statistik rörande miljöstöden sammanställs varje år av Jordbruksverket på basis av gjorda ansökningar om stöd samt utbetalningar.

Växtnäring och markbördighet**Växtnäringsanvändning**

Uppgifter om användningen av såväl handelsgödsel som stallgödsel insamlas intermittert av SCB i telefonintervjuer med jordbrukare i den s.k. gödselmedelsundersökningen. I 1999 års undersökning intervjuades 3 400 jordbrukare.

Växtnäringsbalanser

Näringsbalansberäkningarna bygger på uppgifter från SCB:s gödselmedelsundersökning, vilken genomförs vartannat år (se kapitel 8). I

beräkningarna används dessutom skördeuppgifter och olika data från Jordbruksverket, Lantbruksuniversitetet (SLU) och olika forskningsrapporter om t.ex. näringsinnehåll i stallgödsel, kvävenedfall och kvävefixering.

Kväveläckage

Kväveläckaget från åkermark skattas med modellberäkningar av SLU på uppdrag av Naturvårdsverket utifrån data bl.a. från SCB om grödarealer, skördar, gödselgivor och spridningstidpunkter för gödseln. Även väderuppgifter är viktiga indata i modellerna.

Nettobelastningen på havet, dvs. läckaget efter avdrag för retention, grundas på modellberäkningar, som utförs av SMHI.

Ammoniakavgång

Beräkningarna av ammoniakavgången bygger på dataunderlag främst insamlat i SCB:s gödselmedelsundersökning. Beräkningsmetoderna har tagits fram av Naturvårdsverket och SCB i samråd med Jordbrukstekniska institutet och Jordbruksverket. I beräkningsmodellerna utnyttjas bl.a. uppgifter om kväveinnehållet i förbrukade gödselmedel samt, för stall- och betesgödsel, uppgifter om antal djur, kväveproduktion per djurslag och lagrings- och spridningssätt för olika typer av gödselmedel. Dessutom används schabloner för ammoniakemissionen från olika gödselslag i stall vid lagring och spridning.

Kadmiumupplagring i åkermark

Statistik rörande upplagring av kadmium i åkermark bygger på uppgifter från olika källor vilka sammanställts vid SCB. Särskilt uppgifterna om bortförda mängder med grödor är osäkra eftersom variationen är stor.

Uppgifter om kadmiuminnehållet i fosforgödsel har hämtats från leverantörerna.

Statistiken rörande jordbrukets användning av slam samt kadmiuminnehållet i slam bygger på en totalundersökning av reningsverkens årsredovisningar, som i sin tur baseras på uralsbaserade mätningar.

Statistik rörande kalkningen till åkermark baseras på försäljningen till jordbruket enligt

en årlig postenkät från SCB till de största tillverkarna, importörerna och återförsäljarna av kalkprodukter.

Bekämpningsmedel

Uppgifter om försäljningen av bekämpningsmedel insamlas årligen av Kemikalieinspektionen. På basis av dessa uppgifter har SCB sedan 1981 gjort beräkningar av det antal doser, mätt som liter eller kg preparat per hektar, som den till jordbruket sålda mängden räcker till. Därmed erhålls också ett mått på hur stor yta som kan besprutas med den sålda mängden. Jämförbarheten mellan åren är dock beroende av att förbrukarnas lagerhållning inte nämnvärt ändras från ett år till ett annat.

SCB har också intermittent genomfört intervjuundersökningar om jordbrukarnas användning av kemiska bekämpningsmedel till olika grödor. Vid tolkningen av resultaten från dessa undersökningar måste man komma ihåg att behovet av att använda bekämpningsmedel varierar kraftigt mellan olika år p.g.a. väderlekens inverkan på betingelserna för t.ex. insektsangrepp.

Effekter av energianvändning i jordbruket

Beräkningarna grundar sig på användningen av olika energi- och bränsleslag i jordbruket.

Klimatgaser

Beräkningarna grundas på internationella modeller enligt IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change) men med anpassning till svenska emissionsdata och uppgifter från SCB:s gödselmedelsundersökning.

Annan publicering

Redovisningen i detta kapitel baseras till största delen på underlag till *Miljöredovisning för svenskt jordbruk 2000*, Stockholm 2001, vilken i huvudsak tagits fram av SCB på uppdrag av LRF. Underlaget är dels statistik fram-

ställd inom SCB:s miljöstatistik, dels statistik utarbetad av eller i samråd med andra myndigheter. I rapporten sker detaljerade hänvisningar till använda källor, vilka i huvudsak återfinns inom följande ämnesområden/motsvarande:

Statistiska meddelanden (SCB):

Jordbruksarealer:

JO 10 SM

Utsläpp till vatten:

MI 22 SM

Belastning på haven:

MI 29 SM

Gödselmedel och kalk i jordbruket:

MI 30 SM

Bekämpningsmedel i jordbruket:

MI 31 SM

Utsläpp till luft av ammoniak:

MI 37 SM

Miljöräkenskaper:

MI 53 SM

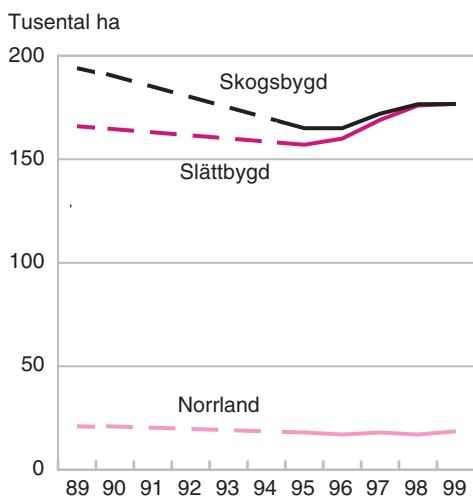
Andra statistikproducenter

Jordbruksverket, Verksamhetsstatistik för perioden 2000-01-01–2000-12-31.

Klimatkommittén, SOU 2000:23.

Naturvårdsverket, Rapport 4730 och 4735.

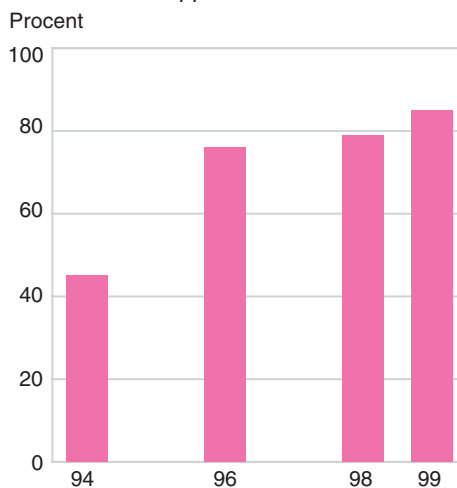
Figur 12A
Utnyttjad areal betesmark i riks-
områden 1989-99¹
Utilized grazing land in major regions

1) Företag med mer än 2 ha åker.

Källa: Jordbruksverket och SCB,
 Lantbruksregistret.

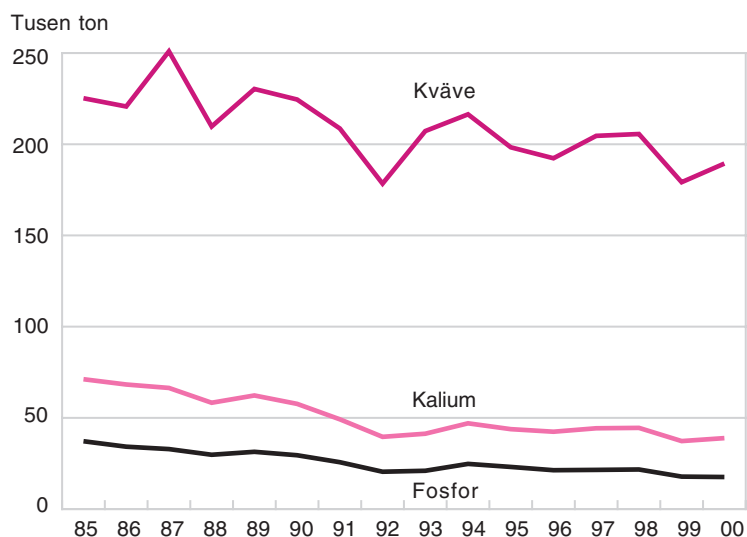
Figur 12B
Andel utnyttjad betesmark¹ med
miljöstöd, hela riket
Percentage utilized grazing land with
environment support

1) Totalt utnyttjad ca 45 000 ha, inkl. areal på skogsföretag och alvarmark.

Källa: Jordbruksverket.

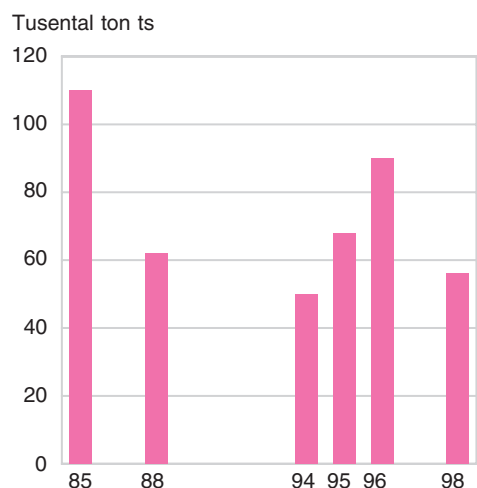
Figur 12C
Försäljning av handelsgödselmedel till jord- och
trädgårdsbruket 1985-2000, 1 000 ton
Sale of fertilizers to the agricultural and horticultural sector

Källa: Jordbruksverket.

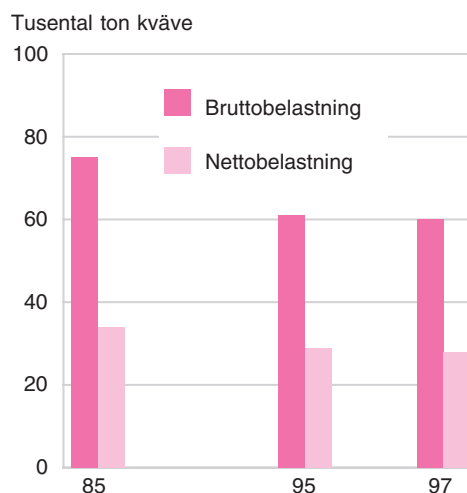
Figur 12D
Slam som återförs till jordbruket
Sludge brought back to agriculture

Källa: Naturvårdsverket och SCB, Miljöstatistiken.

Figur 12E
Kvävebelastning på havet¹ från åkermark i Götaland och Svealand, 1 000 ton
Pressure on the sea of nitrogen from arable land in Götaland and Svealand, 1 000 ton

Pressure on the sea of nitrogen from arable land in Götaland and Svealand

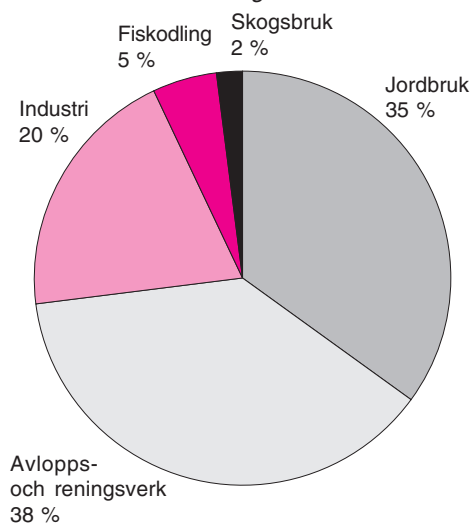

1) Från mänsklig verksamhet efter självrening (retention) under vägen till havet.

Källa: Naturvårdsverket.

Figur 12F
Bruttobelastning på vatten av fosfor från mänsklig verksamhet under 1990-talet
Pressure on water of phosphorus from human activities during the 1990:ies

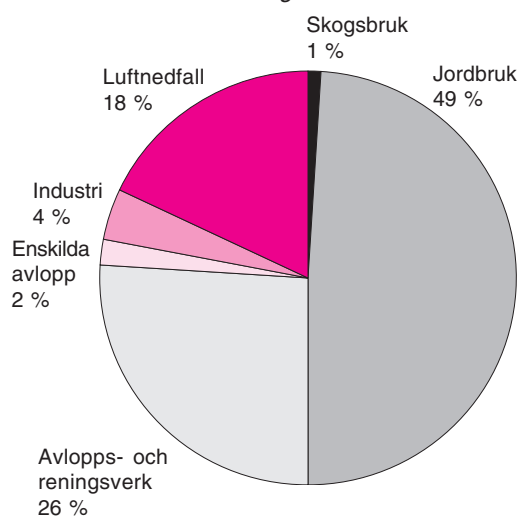
Pressure on water of phosphorus from human activities during the 1990:ies

Källa: Naturvårdsverket.

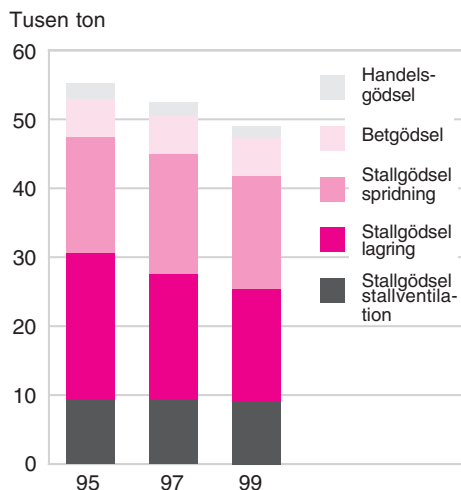
Figur 12G
Bruttobelastning på havet av kväve från mänsklig verksamhet under 1990-talet
Pressure on the sea of nitrogen from human activities during the 1990:ies

Pressure on the sea of nitrogen from human activities during the 1990:ies

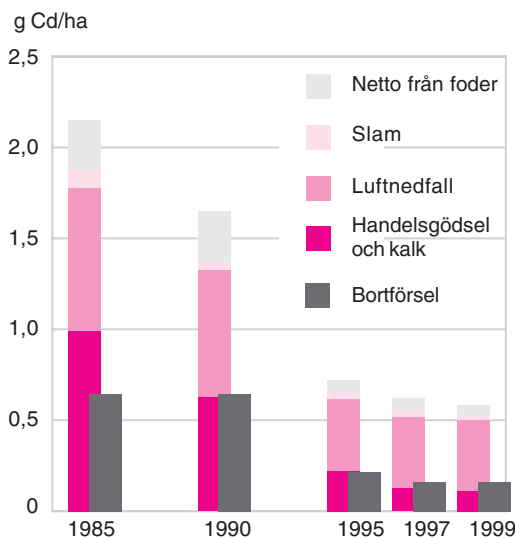
Källa: Naturvårdsverket.

Figur 12H
Ammoniavgång från jordbruket
Emission of ammonia from agriculture

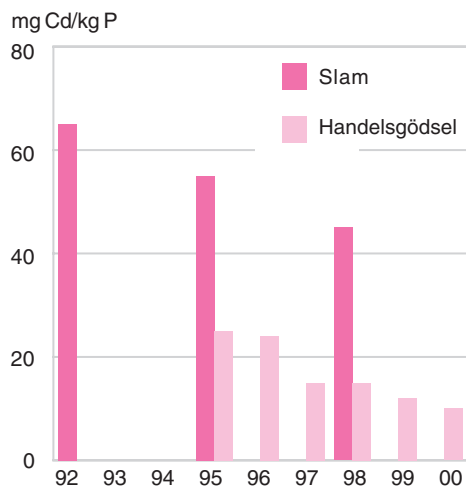
Källa: SCB, Miljöstatistiken.

Figur 12I
Kadmium i åkermark, tillförsel och bortförsel per år
Cadmium in arable land, supply and removal

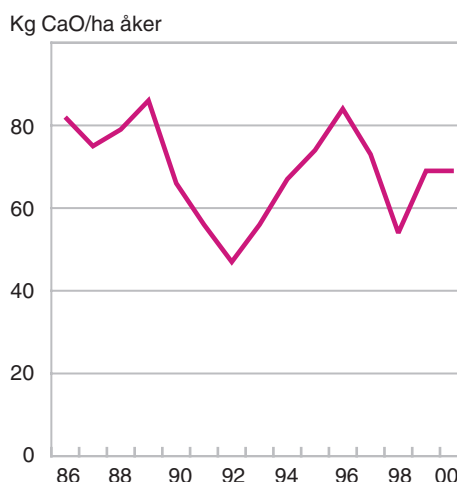
Källa: SCB, Miljöstatistiken.

Figur 12J
Genomsnittligt kadmiuminnehåll i fosforgödsel och slam
Mean content of cadmium in phosphorus manure and sludge

Källa: SCB, Miljöstatistiken.

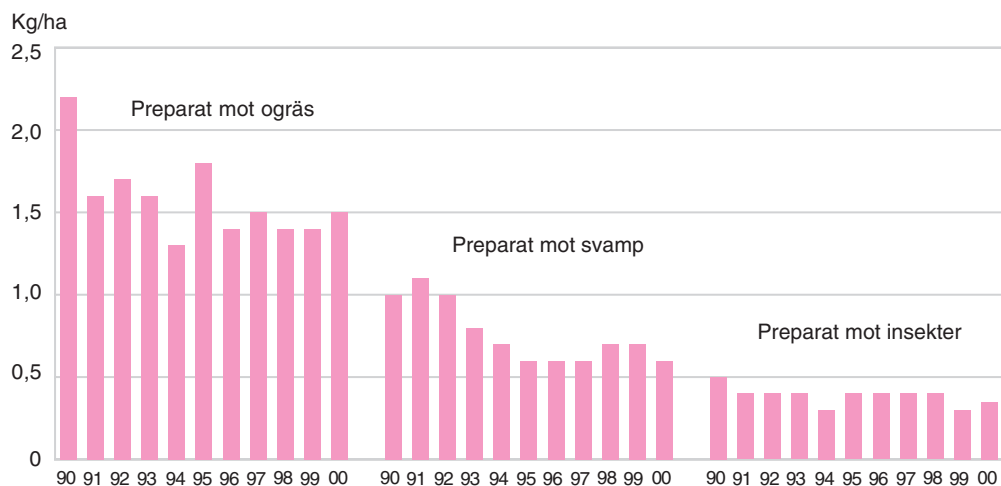
Figur 12K
Kalkning till åkermark, kg CaO per hektar utnyttjad åkermark
Liming per hectare utilized arable land

Källa: SCB, Miljöstatistiken.

Figur 12L
Bekämpningsmedel i jordbruket, genomsnittlig hektardos 1990–2000

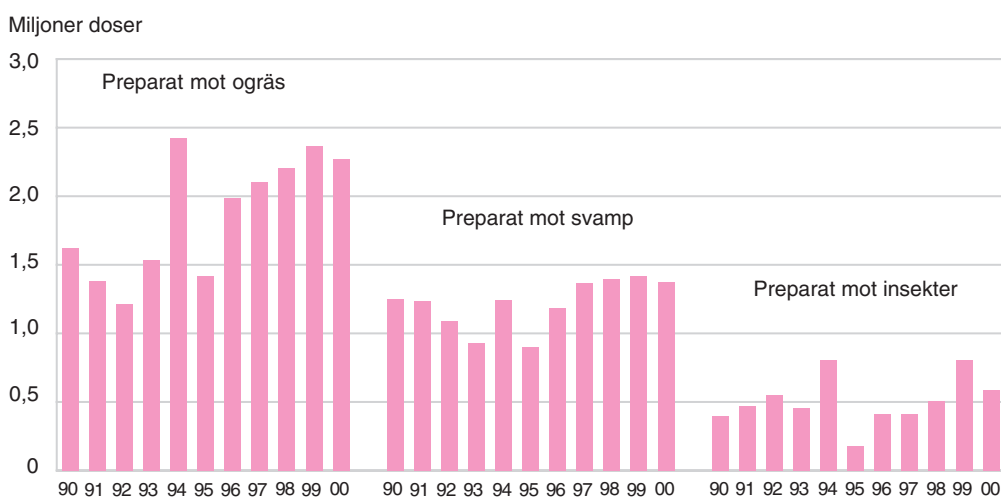
Pesticides in agriculture, mean dose per hectare

Källa: SCB, Miljöstatistiken.

Figur 12M
Bekämpningsmedel i jordbruket, antal hektardoser 1990–2000

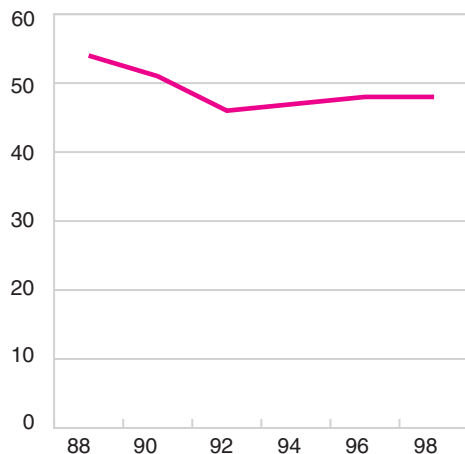
Pesticides in agriculture, number of doses per hectare

Källa: SCB, Miljöstatistiken.

Figur 12N**Andel behandlad areal med bekämpningsmedel, totalt***Percentage treated area with pesticides*

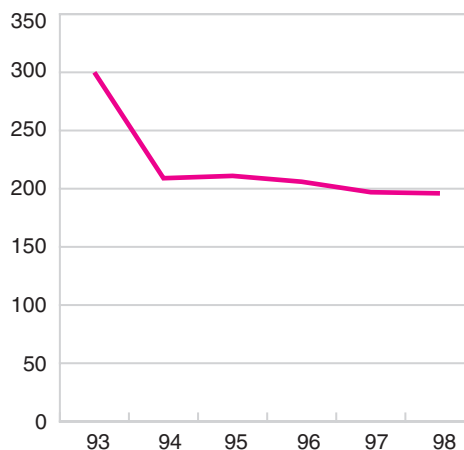
Behandlad areal %

Källa: SCB, Miljöstatistiken.

Figur 12O**Utsläpp av svaveldioxid från direkt energianvändning i jordbruket (exkl. trädgård)***Emission of sulphur dioxide from direct use of energy in agriculture (horticulture excl.)*

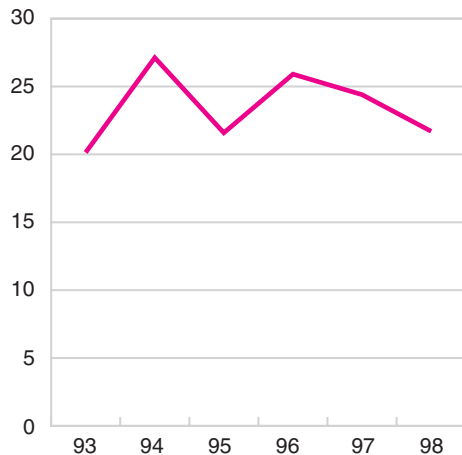
Ton

Källa: SCB, Miljöräkenskaperna.

Figur 12P**Utsläpp av kväveoxider från direkt energianvändning i jordbruket (exkl. trädgård)***Emission of nitrogen oxides from direct use of energy in agriculture (horticulture excl.)*

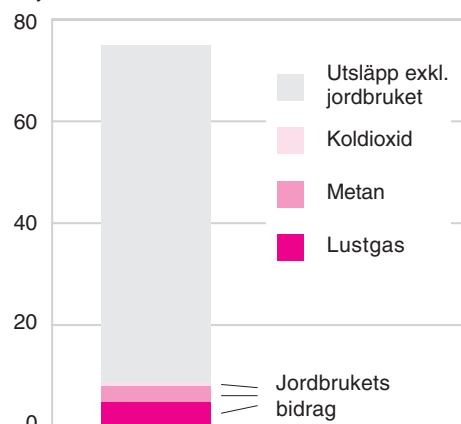
Tusen ton

Källa: SCB, Miljöräkenskaperna.

Figur 12Q**Jordbrukets utsläpp av klimatgaser 1998***Emission of climate gases from agriculture*

Milj. ton

Källa: Klimatkommittén, SOU:2000:23.

Tabell 12.1
Totalt ansluten areal i det svenska miljövårdsprogrammet samt måluppfyllelse i förhållande till femårsbesluten för perioden 1996–2000, hektar

Total area included in the Swedish environment programme and target fulfilment of objectives

	1999	2000	Mål för 1996–2000	Måluppfyllelse, %
<i>Stöd till bevarande av odlingslandskapets biologiska mångfald och kulturmiljövärden</i>				
– Slätterängar	4 960	4 850	4 500	108
– Betesmarker	209 820	208 050	263 000	79
– Återskapande av slätterängar ¹	917	800	1 000	80
– Kulturmiljöer ²	604 780	596 380	575 000	104
– Öppet odlingslandskap	804 480	741 680	956 000	78
varav vall	621 820	576 160		
varav betesmark	182 660	165 520		
<i>Stöd till miljö känsliga områden</i>				
– Våtmarker och småvatten	1 490	1 660	13 000	13
– Extensiv vall och skydds zoner	2 940	2 900	13 000	22
– Fånggrödor	11 720	11 660	40 000	29
– Traditionell odling av bruna bönor på Öland	1 003	980	1 200	82
– Resurshushållande konventionellt jordbruk	537 030	530 190	1 400 000	37
– Resurshushållande odling av sockerbeter på Gotland	2 150	2 140	2 400	89
<i>Ekologisk odling</i>	311 240	342 190	300 000	114
<i>Flerårig vallodling</i>	811 560	808 330	1 000 000	81

1) Preliminära uppgifter.

2) Huvudsakligen jordbruksskiften med stödberättigade landskapselement.

Källa: Jordbruksverket, Årsredovisning för räkenskapsåret 2000.

Tabell 12.2**Utnyttjad åkerareal, handels- och stallgödslade arealer samt djurantal 1999***Utilized arable land, arable land treated with commercial fertilizers and manure and number of livestock*

Produktions- område	Utnyttjad åkerareal enligt LBR	Därav gödslad med		Antal djur enligt LBR m.m., 1 000-tal					
		Handels- gödsel, %	Stall- gödsel, %	Nöt- kreatur	Svin inkl. små- grisar	Fjäder- få ¹	Häs- tar ²	Får exkl. lamm	Minkar och rävar ³
Gss	311 300	89	24	110	606	..	..	6	..
Gmb	299 300	82	42	276	414	..	..	44	..
Gns	381 500	87	23	197	401	..	..	15	..
Ss	523 500	78	21	221	314	..	..	30	..
Gsk	471 300	68	54	595	279	..	..	58	..
Ssk	172 100	72	25	118	39	..	..	16	..
Nn	150 900	47	43	116	32	..	..	15	..
Nö	105 900	48	47	79	31	..	..	10	..
<i>Hela riket</i>									
1999	2 415 800	75	34	1 713	2 115	17 250	..	194	252
1997	2 530 800	76	32	1 780	2 351	18 472	..	195	273
1995	2 386 900	76	33	1 777	2 313	..	..	195	..

1) Värphöns enligt LBR, slaktkycklingar (djurplatser) enligt Svensk Fågel.

2) Enligt SCB:s hästinventering 2000 finns närmare 300 000 hästar i landet.

3) Enligt Sveriges Pälsdjursuppfödare Riksförbund.

Källa: SCB, Miljöstatistiken.

Tabell 12.3
Förbrukning av växtnäringsämnen i handels- och stallgödsel samt totalkväve i stallgödsel 1999

Consumption of plant nutrients in fertilizers and manure and of total nitrogen in manure

Område; storleks- grupp	Grödareal totalt, hektar	Areal gödselad med växtnäringsämnen från handels- o/ell stallgödsel					
		Kväve		Fosfor		Kalium	
		Gödselad areal, %	Växttillgäng- ligt kväve, kg/ha	Gödselad areal, %	Giva, kg/ha	Gödselad areal, %	Giva kg/ha
<i>Län</i>							
Stockholm	74 700	77	95	59	20	42	65
Uppsala	129 400	84	95	71	20	40	75
Södermanlands	109 700	80	105	64	25	54	70
Östergötlands	176 700	89	110	65	25	56	75
Jönköpings	90 300	85	80	81	25	81	110
Kronobergs	50 800	78	80	75	25	76	105
Kalmar	118 200	86	95	68	25	69	115
Gotlands	79 900	87	85	74	25	76	75
Blekinge	32 000	86	95	62	30	64	75
Skåne	426 200	91	125	64	30	67	75
Hallands	108 200	88	105	79	30	82	85
Västra Götalands	418 600	87	105	70	25	69	80
Värmlands	91 200	77	90	67	20	67	55
Örebro	92 700	83	95	74	20	61	60
Västmanlands	100 200	82	95	62	20	43	45
Dalarnas	55 200	82	80	74	20	74	95
Gävleborgs	66 500	82	70	75	15	75	60
Västernorrlands	48 900	63	70	52	20	52	110
Jämtlands	42 100	58	40	56	20	56	100
Västerbottens	64 400	77	65	74	20	74	85
Norrbottnens	34 300	76	75	76	15	76	65
<i>Produktionsområden</i>							
Gss	311 300	92	130	61	30	65	70
Gmb	299 300	89	100	68	25	70	80
Gns	381 500	90	105	67	25	63	60
Ss	523 500	82	95	67	20	49	60
Gsk	471 300	82	95	75	25	75	110
Ssk	172 100	77	90	65	20	63	70
Nn	150 900	73	65	66	20	66	90
Nö	105 900	76	65	74	20	74	80
<i>Storleksgrupp, hektar åkermark</i>							
2,1– 20,0	336 000	63	60	55	20	54	60
20,1– 50,0	606 500	83	85	69	25	68	80
50,1– 100,0	682 800	89	105	73	25	69	85
100,1–	791 700	91	120	69	25	63	80
<i>Hela riket</i>							
1999	2 410 100	84	100	69	25	65	80
1997	2 530 800	84	100	66	25	64	75
1995	2 386 900	83	100	62	25	60	80
1993	2 496 800	85	100	59	25	57	80
1991	2 418 100	83	95	59	30	57	85

Källa: SCB, Miljöstatistiken.

Tabell 12.3 (forts.)

Område; Storleks- grupp	Totalförbrukning, ton						
	Kväve			Fosfor		Kalium	
	Växttill- gängligt kväve	Därav i handels- gödsel	Total- kväve i stallgödsel	Totalt	Därav i handels- gödsel	Totalt	Därav i handels- gödsel
<i>Län</i>							
Stockholm	5 510	5 090	1 020	850	560	2 050	690
Uppsala	10 340	9 560	2 250	1 820	1 110	3 810	710
Södermanlands	9 310	8 070	2 790	1 590	760	4 320	890
Östergötlands	17 140	15 300	4 640	2 790	1 430	7 510	2 090
Jönköpings	6 120	3 860	5 970	1 940	280	7 990	830
Kronobergs	3 130	1 940	2 730	900	180	4 070	570
Kalmar	9 900	6 290	7 140	2 040	360	9 430	830
Gotlands	5 940	5 100	2 290	1 350	640	4 630	1 590
Blekinge	2 670	2 100	1 210	600	160	1 570	480
Skåne	47 900	42 980	12 020	8 100	3 510	21 890	9 650
Hallands	9 950	7 660	5 090	2 670	800	7 440	2 370
Västra Götalands	38 770	33 540	12 320	7 270	3 840	22 930	7 400
Värmlands	6 250	5 420	1 910	1 300	710	3 460	1 500
Örebro	7 270	6 690	1 270	1 340	980	3 320	1 600
Västmanlands	7 800	7 400	1 060	1 230	840	1 980	770
Dalarnas	3 700	2 790	2 110	910	400	3 820	970
Gävleborgs	3 890	3 180	1 580	850	460	2 960	900
Västernorrlands	2 130	1 180	2 000	530	..	2 750	..
Jämtlands	960	..	1 730	460	..	2 400	..
Västerbottens	3 200	2 000	2 620	980	280	4 040	670
Norrbottens	1 910	1 570	740	450	270	1 650	600
<i>Produktionsområden</i>							
Gss	36 780	33 660	6 810	5 640	2 900	13 870	7 770
Gmb	27 130	22 470	10 900	5 480	1 830	17 370	5 220
Gns	36 750	33 990	6 870	6 200	3 890	14 400	6 690
Ss	41 830	38 280	8 650	7 190	4 490	15 790	5 160
Gsk	37 400	25 950	26 710	9 280	2 270	38 890	5 630
Ssk	12 090	10 610	3 710	2 260	1 260	7 590	2 580
Nn	7 350	4 570	6 040	1 970	580	9 180	1 380
Nö	5 310	3 640	3 650	1 490	550	6 090	1 280
<i>Storleksgrupp, hektar åkermark</i>							
2,1– 20,0	12 950	11 330	6 010	3 700	1 560	10 890	3 670
20,1– 50,0	42 260	34 900	19 010	9 850	3 930	32 240	8 870
50,1–100,0	62 910	52 720	23 050	11 750	5 400	39 300	10 820
100,1–	84 280	72 310	25 190	14 310	6 820	40 700	12 730
<i>Hela riket</i>							
1999	203 780	171 970	74 490	39 960	17 680	124 020	35 400
1997	213 290	181 760	74 220	42 410	19 030	125 470	38 690
1995	197 950	172 830	63 220	40 910	18 870	117 660	35 840
1993	210 220	185 520	64 240	39 800	19 030	111 120	37 280
1991	190 490	166 850	62 560	40 760	20 870	113 840	38 840

Tabell 12.4
Kväve- och fosforbalanser för åkermark ("soil surface" balanser)
Nitrogen- and phosphorus balances for arable land

	Kväve, kg/ha		Fosfor, kg/ha	
	1995	1997	1995	1997
<i>Tillförsel</i>				
handelsgödsel	71	70	7	6,5
stallgödsel	25	25	8	7,5
betesgödsel	15	15	2	2
utsäde	2	2	(0,3)	(0,3)
deposition	11	9	(0,3)	(0,3)
slam	1	1	0,7	0,7
kvävefixering	10	11	–	–
Totalt	134	132	18	17
<i>Bortförsel</i>				
skörd	83	86	13	14
skörderester	2	2	(0,3)	(0,3)
Summa skördeprodukter	85	89	13	14
<i>Överskott, totalt</i>				
därav	50	44	5	3
ammoniak från växter	2	2	–	–
läckage	27	27	(0,3)	(0,3)
denitrifikation, fastläggning m.m.	21	15	5	3
dessutom				
ammoniak från handels-, stall- och betesgödsel	16	16	–	–
<i>Effektivitet, %</i>	63	67	72	82

Källa: SCB, Miljöstatistiken.

Tabell 12.5

Användning 1998 av ogräs-, svamp- och insektsmedel i åkergrödor, behandlad grödareal samt förbrukad mängd aktiv substans, kg/ha och ton
Use of pesticides in arable crops, treated crop area, and active substance

Område; storleksgrupp	Gröd- areal totalt, 1 000 ha	Ogräsmedel			Svampmedel		
		Behand- lad areal %	Aktiv sub- stans på be- handlad areal		Behand- lad areal %	Aktiv sub- stans på be- handlad areal	
			kg/ha	ton		kg/ha	ton
<i>Län</i>							
Stockholms	78	46	0,35	12,4	11	0,37	3,1
Uppsala	138	56	0,50	38,8	14	0,35	6,6
Södermanlands	117	55	0,40	26,0	12	0,32	4,3
Östergötlands	189	58	0,45	49,4	22	0,36	15,1
Jönköpings	92	16	0,61	9,1	..	..	1,5
Kronobergs	53	21	0,29	3,1	..	..	0,2
Kalmar	122	39	0,79	37,8	10	0,92	11,1
Gotlands	81	42	0,63	21,5	3	0,83	2,2
Blekinge	31	46	0,89	12,7	17	2,09	11,4
Skåne	441	74	1,20	389,5	40	0,68	118,2
Hallands	113	50	0,46	25,9	12	1,24	16,7
Västra Götalands	446	48	0,41	88,6	10	0,49	21,5
Värmlands	97	29	0,37	10,4	2	1,44	2,7
Örebro	101	56	0,45	25,2	11	0,51	5,9
Västmanlands	109	61	0,42	28,3	8	0,29	2,7
Dalarnas	58	32	0,46	8,5	..	..	1,3
Gävleborgs	69	17	0,50	5,8	..	..	0,5
Västernorrlands	50	..	..	2,1	..	..	0,1
Jämtlands	43	..	..	0,5	..	..	0,2
Västerbottens	64	..	..	2,5	..	..	0,3
Norrbottens	37	..	..	0,3	-	-	-
<i>Produktionsområden</i>							
Gss	331	82	1,15	311,3	44	0,63	91,5
Gmb	301	55	0,94	154,3	19	1,09	62,4
Gns	410	64	0,41	108,0	20	0,42	34,3
Ss	553	56	0,43	133,4	11	0,37	22,9
Gsk	483	24	0,50	57,9	3	0,82	10,8
Ssk	190	30	0,47	26,9	3	0,61	3,6
Nn	154	9	0,47	6,5	..	..	1,3
Nö	108	3	0,74	2,8	..	..	0,3
<i>Storleksgrupp hektar åkermark</i>							
5,1 – 20,0	360	18	0,64	41,3	2	1,42	9,6
20,1 – 50,0	666	36	0,66	159,0	7	0,85	38,3
50,0 – 100,0	723	49	0,69	243,6	12	0,80	72,2
Över 100,0	780	69	0,66	355,3	28	0,47	103,5
<i>Hela riket</i>							
1998	2 529	47	0,67	798,3	14	1,00	225,5
1996	2 432	47	0,70	788,0	10	0,64	159,5
1994	2 506	45	0,80	878,0	7	1,20	226,8
1992	2 440	42	0,90	897,2	6	2,50	370,9
1991	2 418	42	0,90	944,1	9	2,20	471,9
1990	2 573	48	1,10	1 308,8	8	2,00	430,1

Källa: SCB, Miljöstatistiken.

Tabell 12.5 (forts.)

Område; storleksgrupp	Insektsmedel			Summa		
	Behand- lad areal	Aktiv sub- stans på be- handlad areal		Behand- lad areal	Aktiv sub- stans på be- handlad areal	
	%	kg/ha	ton	%	kg/ha	ton
<i>Län</i>						
Stockholms	15	0,05	0,5	48	0,43	16,0
Uppsala	10	0,03	0,4	58	0,57	45,8
Södermanlands	6	0,05	0,3	56	0,47	30,6
Östergötlands	16	0,03	0,8	60	0,58	65,3
Jönköpings	6	0,09	0,5	17	0,72	11,0
Kronobergs	8	0,02	0,1	21	0,31	3,4
Kalmar	9	0,06	0,7	40	1,02	49,7
Gotlands	3	0,03	0,1	44	0,67	23,9
Blekinge	13	0,20	0,8	47	1,69	24,9
Skåne	33	0,05	7,0	75	1,56	514,6
Hallands	8	0,05	0,4	51	0,75	43,1
Västra Götalands	5	0,02	0,5	50	0,50	110,5
Värmlands	..	..	0,0	30	0,46	13,1
Örebro	3	0,02	0,0	58	0,54	31,2
Västmanlands	4	0,01	0,0	62	0,46	31,0
Dalarnas	..	..	0,0	34	0,50	9,8
Gävleborgs	..	..	0,0	18	0,52	6,3
Västernorrlands	–	–	–	..	..	2,2
Jämtlands	–	–	–	..	..	0,7
Västerbottens	..	..	0,0	..	..	2,8
Norrbottnens	–	–	–	..	..	0,3
<i>Produktionsområden</i>						
Gss	37	0,05	5,6	83	1,48	408,4
Gmb	15	0,07	3,0	56	1,30	219,7
Gns	12	0,02	1,1	67	0,53	143,5
Ss	7	0,05	1,8	57	0,50	158,2
Gsk	5	0,06	1,4	24	0,59	70,1
Ssk	2	0,03	0,1	31	0,52	30,6
Nn	–	–	–	10	0,52	7,8
Nö	..	..	0,0	3	0,82	3,1
<i>Storleksgrupp hektar åkermark</i>						
5,1– 20,0	2	0,05	0,4	18	0,79	51,3
20,1– 50,0	5	0,09	3,2	37	0,81	200,4
50,0– 100,0	10	0,04	3,1	50	0,88	318,9
Över 100,0	21	0,04	6,8	70	0,85	465,6
<i>Hela riket</i>						
1998	11	0,04	12,2	48	0,85	1 036,0
1996	9	0,04	9,5	48	0,82	957,0
1994	14	0,07	23,8	47	1,00	1 128,6
1992	16	0,09	34,7	46	1,20	1 302,1
1991	7	0,05	8,0	44	1,30	1 424,0

Tabell 12.6

**Användning av ogräs-, svamp- och insektsmedel i jordbruket 1999/2000.
Behandlad grödareal, procent samt förbrukad mängd aktiv substans,
kg/ha och ton**

Use of pesticides in arable crops. Treated crop area, per cent and active substance

Gröda	Gröd- areal, 1 000 hektar	Ogräsmedel			Antal obs	Svampmedel			Antal obs
		Behand- lad areal, %	Aktiv sub- stans på be- handlad areal Kg/ha	Ton		Behand- lad areal, %	Aktiv sub- stans på be- handlad areal Kg/ha	Ton	
Höstvete	359,0	91	0,54	175,7	1 659	60	0,32	69,1	1 025
Vårvete	39,0	85	0,54	18,2	451	40	0,32	5,1	224
Råg	34,6	71	0,57	14,0	356	12	0,27	1,1	56
Höstkorn	15,9	81	0,73	9,4	156	50	0,37	2,9	97
Vårkorn	429,0	78	0,50	167,7	2 024	17	0,30	21,1	383
Havre	311,5	73	0,41	92,4	1 596	1	0,35	1,6	52
Rågvete	66,8	71	0,54	25,6	623	6	0,27	1,1	48
Blandsäd	27,0	35	0,40	3,8	111	..	..	0,0	1
Slättervall	742,1	..	..	0,8	5	–	–	0,0	0
Grönfoder	21,9	..	..	0,7	28	–	–	0,0	0
Betevall	221,4	..	..	0,0	2	–	–	0,0	0
Frövall	9,0	50	1,20	5,4	72	..	..	0,2	6
Kok- o. Foderarter	49,2	77	1,03	39,2	660	..	..	0,0	3
Konservärter	8,5	88	0,78	5,9	89	–	–	0,0	0
Bruna bönor	0,9	..	..	..	25	–	–	..	0
Matpotatis	25,1	57	0,84	12,1	182	76	3,83	73,4	271
Potatis för stärkelse	8,6	81	0,96	6,6	88	94	2,71	21,8	102
Socketbetor	58,7	98	3,09	178,5	496	..	..	0,1	1
Höstraps	23,2	83	0,84	16,0	264	16	0,57	2,1	43
Vårraps	16,7	54	0,48	4,4	148	..	..	1,3	25
Höstrybs	1,5	..	..	0,0	9	..	..	0,0	1
Vårrybs	13,2	28	0,42	1,5	53	..	..	0,3	9
Oljelin	15,1	56	0,13	1,1	189	–	–	0,0	0
Trädgårdsväxter	13,1	50	2,62	17,1	65	37	5,02	24,1	42
Andra växtslag	3,0	..	..	0,3	6	..	..	0,2	1
Energiskog	14,5	..	..	0,0	4	–	–	0,0	0

Källa: SCB, Miljöstatistiken.

Tabell 12.6 (forts.)

Gröda	Insektsmedel			Antal obs	Summa			Antal obs
	Behand- lad areal, %	Aktiv sub- stans på be- handlad areal			Behand- lad areal, %	Aktiv sub- stans på be- handlad areal		
		Kg/ha	Ton			Kg/ha	Ton	
Höstvete	33	0,02	2,5	503	92	0,75	247,3	1 949
Vårvete	23	0,04	0,3	117	86	0,70	23,5	594
Råg	17	0,01	0,1	79	72	0,61	15,2	577
Höstkorn	..	..	0,0	14	84	0,92	12,3	189
Vårkorn	9	0,09	3,5	212	78	0,57	192,3	2 755
Havre	9	0,04	1,3	309	73	0,42	95,3	2 226
Rågvete	6	0,03	0,1	61	72	0,56	26,9	973
Blandsäd	..	..	0,0	8	35	0,40	3,8	418
Slättervall	–	–	0,0	0	..	..	0,8	2 696
Grönfoder	..	..	0,0	3	..	..	0,7	325
Betevall	–	–	0,0	0	..	..	0,0	1 917
Frövall	..	..	0,0	15	52	1,19	5,6	169
Kok- o. Foderärter	18	0,07	0,6	147	77	1,05	39,8	924
Konservärter	40	0,07	0,3	42	88	0,81	6,1	107
Bruna bönor	–	–	..	0	..	..	..	25
Matpotatis	20	0,13	0,7	66	77	4,47	86,2	545
Potatis för stärkelse	57	0,25	1,2	61	94	3,68	29,6	115
Socketbetor	11	0,05	0,3	66	98	3,10	178,9	512
Höstraps	55	0,01	0,2	189	89	0,89	18,3	354
Vårraps	82	0,01	0,2	208	88	0,40	5,9	269
Höstrybs	..	..	0,0	10	..	..	0,1	55
Vårrybs	64	0,01	0,1	149	75	0,20	2,0	239
Oljelin	..	..	0,0	3	56	0,13	1,1	294
Trädgårdsväxter	19	0,35	0,9	31	56	5,70	42,0	182
Andra växtslag	..	..	0,0	1	..	..	0,5	91
Energiskog	–	–	0,0	0	..	..	0,0	232